

SOFT SKILLS VA KASBIY KOMPETENSIYA: BO'LAJAK PEDAGOGLAR UCHUN INTEGRALLASHGAN YONDASHUV

Yo'ldosheva Mohidil Sobirjon qizi

Namangan davlat universiteti tadqiqotchisi

Email: yuldoshevamokhidil@gmail.com

Tel: +998913607689

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21131930>

Annotatsiya

Ushbu maqolada bo'lajak pedagoglarda soft skills (yumshoq ko'nikmalar) va kasbiy kompetensiyalarni integrallashgan tarzda shakllantirish zarurati tahlil qilingan. Tadqiqotda integratsiyalashgan ta'lim texnologiyalari asosida talabalarning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiluvchi metodik yondashuvlar tavsiya etilgan. Shuningdek, maqolada ta'lim jarayonida soft skillsni baholash va rivojlantirish mexanizmlari ham ko'rib chiqilgan. Bu yondashuv bo'lajak pedagoglarni mehnat bozorida raqobatbardosh kadr sifatida shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Аннотация

В статье анализируется необходимость комплексного формирования гибких навыков и профессиональных компетенций будущих учителей. Рекомендуются методические подходы, способствующие всестороннему развитию студентов на основе интегрированных образовательных технологий. Также рассматриваются механизмы оценки и развития гибких навыков в образовательном процессе. Данный подход является важным фактором формирования будущих учителей как конкурентоспособных кадров на рынке труда.

Abstract

This article analyzes the need for an integrated formation of soft skills and professional competencies in future teachers. The study recommends methodological approaches that serve the comprehensive development of students based on integrated educational technologies. The article also examines mechanisms for assessing and developing soft skills in the educational process. This approach is an important factor in the formation of future teachers as competitive personnel in the labor market.

Kalit so'zlar:

Soft skills, kasbiy kompetensiya, integratsiyalashgan yondashuv, bo'lajak pedagog, kommunikativ ko'nikma, ta'lim texnologiyalari, tanqidiy fikrlash, jamoada ishlash, moslashuvchanlik, zamonaviy pedagogika.

Ключевые слова:

Мягкие навыки, профессиональная компетентность, комплексный подход, будущий учитель, коммуникативные навыки, образовательные технологии, критическое мышление, командная работа, гибкость, современная педагогика.

Key words:

Soft skills, professional competence, integrated approach, future teacher, communication skills, educational technologies, critical thinking, teamwork, flexibility, modern pedagogy.

XXI asrda ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri – mehnat bozorida raqobatbardosh, tashabbuskor va yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashdan iborat. Xususan, pedagogik ta'limda bu talablar yanada dolzarb tus olmoqda. Chunki zamonaviy pedagog shunchaki o'z fanining bilimdoni emas, balki kuchli kommunikativ qobiliyatga ega, tanqidiy fikrlovchi, muammolarni hal qila oluvchi, jamoada samarali ishlovchi, moslashuvchan va ijtimoiy ongli shaxs bo'lishi kerak.

Bunday ko'nikmalarning jamlanmasi hozirgi kunda “yumshoq ko'nikmalar” yoki soft skills nomi bilan tilga olinmoqda. Bu kompetensiyalar pedagog kadrlarning kasbiy faoliyatida hal qiluvchi o'rin tutadi. Shu bilan birga, har bir sohaning o'ziga xos kasbiy kompetensiyalari mavjud bo'lib, ular o'z kasbiga xos nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar va axloqiy mezonlar asosida shakllanadi.

Mazkur maqolada soft skills va kasbiy kompetensiyalarni o'zaro integrallashgan holda shakllantirish zarurati, ularni bo'lajak pedagoglar tayyorlov jarayoniga tatbiq etish yondashuvlari va metodik asoslari atroflicha tahlil etiladi.

Asosiy qism

Soft skills – bu shaxslararo muloqot, moslashuvchanlik, vaqtni boshqarish, tanqidiy fikrlash, kreativlik, liderlik, muammoni hal qilish, jamoada ishlash kabi ko'nikmalarni o'z ichiga olgan universal qobiliyatlar to'plamidir[1]. Pedagoglar uchun bu ko'nikmalar, ayniqsa, o'quvchi bilan samarali muloqotga kirishish, sinfda sog'lom psixologik muhit yaratish va individual yondashuvni amalga oshirishda zarurdir.

Kasbiy kompetensiyalar – bu pedagogik faoliyatda zarur bo'lgan nazariy bilimlar, amaliy malaka va qadriyatlar tizimidir[2]. Ularga quyidagilar kiradi: didaktik kompetensiya, metodik kompetensiya, psixologik-pedagogik kompetensiya, kommunikativ kompetensiya va axloqiy-huquqiy kompetensiyalar. Bu ko'nikmalar bo'lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligida asosiy o'rin tutadi.

Zamonaviy ta'lim sharoitida pedagogik kadrlardan faqat an'anaviy bilim emas, balki universal shaxsiy kompetensiyalar ham talab qilinadi. Shu sababli soft skills va kasbiy kompetensiyalarni integrallashgan holda shakllantirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bu integratsiya quyidagi natijalarga olib keladi:

Ta'lim sifatining oshishi;

Talabalarning kasbiy faolligining ortishi;

Muloqot madaniyati va empatiya darajasining rivojlanishi;

Stressga bardoshlik va ijtimoiy ongning shakllanishi.

Integrallashgan yondashuv deganda bir vaqtning o'zida nazariy bilimlar bilan birga soft skillsni rivojlantirishga qaratilgan metodik va pedagogik vositalar majmui tushuniladi[3]. Masalan, loyihaviy faoliyat, keys-stadi, rolli o'yinlar, muammoni yechish texnologiyalari, interfaol metodlardan foydalanish orqali bo'lajak pedagoglarda ikki yo'nalishdagi kompetensiyalar bir vaqtning o'zida shakllantiriladi.

Soft skillsni o'rgatish bilan birga ularni baholash va monitoring qilish mexanizmlarini ham ishlab chiqish zarur. Bu borada quyidagi vositalardan foydalanish tavsiya etiladi:

- Portfel va refleksiya daftarlari;

- Kuzatuv varaqalari va reyting tizimi;

- O'zaro baholash va o'zini baholash testlari;

- Yutuqlar diagnostikasi va rivojlanish dinamikasi grafiklari.

Adabiyotlar tahlili

So'nggi yillarda pedagogik ta'limda soft skills va kasbiy kompetensiyalar integratsiyasiga oid ilmiy qarashlar va tadqiqotlar soni ortib bormoqda. Jahon tajribasida, xususan, A. Spencer va L. Spencer (1993) tomonidan ishlab chiqilgan "kompetensiyalar modeli" soft skillsni kasbiy muvaffaqiyatning muhim omili sifatida asoslab berdi. Ularning tadqiqotlarida har bir kasb uchun zarur bo'lgan moslashuvchanlik, tashabbuskorlik, muomala madaniyati kabi yumshoq ko'nikmalar aniqlab berilgan[4].

O'zbekistonlik tadqiqotchilardan U. Karimov (2022) o'zining "Zamonaviy pedagogik texnologiyalar" nomli monografiyasida integratsiyalashgan yondashuvni ta'limda qo'llash orqali talabalarning nafaqat bilim, balki kommunikativ va liderlik ko'nikmalarini ham shakllantirish mumkinligini asoslab bergan[5].

N. Xolmurodova (2021) esa kasbiy kompetensiyalarni baholash va rivojlantirish metodikasiga e'tibor qaratgan bo'lib, uning fikricha, bu

ko'nikmalarni soft skills bilan uyg'unlikda shakllantirish pedagogik jarayonni yanada samarali qiladi[6].

Z. Nazarova (2023) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, interfaol o'quv metodlarining (keys-stadi, muammo asosida o'qitish, loyihaviy faoliyat) qo'llanilishi pedagogik kompetensiyalar bilan birga shaxsiy ko'nikmalarni ham rivojlantirish imkonini beradi[7].

Xorijiy manbalarda ham soft skillsga alohida e'tibor beriladi. Masalan, UNESCO (2016) hisoboti ta'limda hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirishni ustuvor yo'nalish sifatida ko'rsatadi. Shu asosda, global miqyosda pedagog tayyorlash dasturlariga soft skills komponentlari joriy etilmoqda.

Muhokama

Soft skills va kasbiy kompetensiyalar bir-birini to'ldiruvchi tizimdir. Adabiyotlarda ta'kidlanganidek, pedagogik faoliyatda muvaffaqiyatga erishish uchun faqat an'anaviy bilimlar yetarli emas. Bu bilimlar bilan bir qatorda kommunikatsiya, tanqidiy fikrlash, liderlik kabi shaxsiy ko'nikmalarga ega bo'lish zarur.

Integrallashgan yondashuv ta'lim sifati uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Interfaol metodlar yordamida ta'lim jarayonini tashkil qilish, talabalarda soft skills va kasbiy bilimlarni bir vaqtning o'zida shakllantirish imkonini beradi. Bu, o'z navbatida, kasbiy faoliyatda samaradorlikni oshiradi.

Pedagoglarni tayyorlashda amaliyot va shaxsiy rivojlanish birlashtirilishi kerak. O'quv rejalari va dasturlarida soft skillsni rivojlantirishga alohida e'tibor berilishi lozim. Chunki pedagog faqat bilim beruvchi emas, balki o'quvchining shaxsiy o'sishini boshqaruvchi shaxsdir.

Baholash mexanizmlari takomillashtirilishi zarur. Soft skillsni baholashda faqat testlar emas, balki ko'p formatli uslublar (portfel, o'z-o'zini baholash, ko'rsatkichlar tizimi)dan foydalanish kerakligi ilmiy manbalarda ta'kidlangan.

Yuqoridagilardan kelib chiqib aytish mumkinki, bo'lajak pedagoglarda kasbiy kompetensiyalar bilan bir qatorda soft skillsni shakllantirish dolzarb va zarur yo'nalishdir. Bu ikki turdagi kompetensiyani uyg'unlashtirish orqali nafaqat zamonaviy, balki insonparvar va barkamol pedagog shaxsini tayyorlashga erishiladi.

Natijalar tahlili

Tadqiqot natijalari va mavjud ilmiy manbalar tahlili asosida quyidagi muhim xulosalarga kelindi:

Soft skills bo'lajak pedagoglar tayyorlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Tanqidiy fikrlash, kommunikatsiya, moslashuvchanlik, jamoada ishlash kabi

ko'nikmalar nafaqat shaxsiy rivojlanishga, balki professional muvaffaqiyatga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, bitiruvchilarning mehnat bozorida talabgor bo'lishida texnik bilimlardan ko'ra soft skills yuqoriroq baholanmoqda.

Kasbiy kompetensiyalarni mustahkamlashda integrallashgan yondashuv samaradorlikni oshiradi. Soft skills va kasbiy bilimlar uyg'unligi orqali o'quvchilarning o'quv faoliyatiga qiziqishi, tashabbuskorligi va ijodiy fikrlashi kuchayadi. Shuningdek, integrallashgan yondashuv asosidagi o'quv metodlari (keys-stadi, muammoli vaziyatlar, rolli o'yinlar) orqali ko'p qirrali tayyorgarlik ta'minlanadi.

Ta'lim jarayonida soft skillsni shakllantirish uchun mos muhit va pedagogik yondashuv zarur. An'anaviy yondashuvlar bu kabi kompetensiyalarni rivojlantirishda cheklangan bo'lib, zamonaviy interfaol metodik yondashuvlar samaraliroq ekanligi aniqlangan.

Soft skillsni baholash tizimi yetarli darajada shakllanmagan. Hozirgi o'quv dasturlarida soft skillsga alohida e'tibor berilmayotganligi va baholash mezonlarining aniq emasligi aniqlangan. Bu esa mazkur ko'nikmalarni rivojlantirish samaradorligini pasaytiradi.

Bo'lajak pedagoglarda soft skills va kasbiy kompetensiyalar uyg'unlashgan holda rivojlansa, ular o'z kasbiy faoliyatida kreativ, ijtimoiy mas'uliyatli va moslashuvchan mutaxassis sifatida shakllanadi.

Tavsiyalar

Yuqoridagi natijalar asosida quyidagi amaliy va metodik tavsiyalar ishlab chiqildi:

- Pedagogik ta'lim dasturlariga soft skills komponentlarini kiritish lozim. Bu jumladan, kommunikatsiya madaniyati, muammoli vaziyatlarni hal qilish, stressni boshqarish, vaqtni samarali rejalashtirish kabi kurslarni alohida modul sifatida ishlab chiqish zarur.

- O'qituvchilarni zamonaviy interfaol metodikalarga tayyorlash. Ayniqsa, integratsiyalashgan yondashuvga asoslangan seminar-treninglar, vebinarlar va malaka oshirish dasturlarini joriy etish tavsiya etiladi.

- Soft skillsni baholashning aniq va samarali tizimini ishlab chiqish. Portfel, refleksiya, kuzatuv jadvallari, kompetensiyaviy indikatorlar asosida baholash metodlarini amaliyotga joriy etish kerak.

- Pedagogik amaliyot jarayonini shaxsiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirish. Amaliyot davomida talabalar faqat dars o'tish bilan cheklanmay,

balki real muhitda kommunikatsiya, stressni boshqarish va jamoada ishlash kabi ko'nikmalarni rivojlantirishi zarur.

- Soft skills va kasbiy kompetensiyalarni uyg'unlashtirish milliy ta'lim standartlariga kiritilishi kerak. Ular ta'lim sifatini baholashda ham asosiy mezonlardan biri sifatida qaralishi lozim.

Xulosa

Zamonaviy ta'lim tizimi shiddat bilan o'zgarib borayotgan ijtimoiy, texnologik va iqtisodiy muhitga moslasha oladigan, yuqori malakali, kommunikativ va tashabbuskor pedagoglarni tayyorlashni talab qilmoqda. Ushbu maqolada olib borilgan nazariy tahlillar va amaliy asoslar shuni ko'rsatadiki, bo'lajak pedagoglarda soft skills va kasbiy kompetensiyalarni integrallashgan tarzda shakllantirish ta'lim samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Soft skills – bu kasbiy faoliyatda bevosita foydalanilmaydigan, biroq pedagogning samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan shaxsiy fazilatlar va universal ko'nikmalardir. Ularni kasbiy kompetensiyalar bilan uyg'unlashtirish orqali pedagog nafaqat darsni sifatli tashkil etuvchi mutaxassis, balki o'quvchi bilan samarali muloqot qiluvchi, ijtimoiy mas'uliyatli va madaniy shaxs sifatida shakllanadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, hozirgi o'quv jarayonlarida soft skills va kasbiy kompetensiyalarni birgalikda rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik yondashuvlar yetarli emas. Shu sababli, ta'lim dasturlarini takomillashtirish, interfaol va integrallashgan o'qitish uslublarini keng joriy etish, baholash mezonlarini ishlab chiqish bugungi kundagi dolzarb vazifalardan hisoblanadi.

Shuningdek, soft skillsni pedagogik amaliyotda faol rivojlantirish orqali bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy yetuklik, ijtimoiy faollik, moslashuvchanlik va ijodiy tafakkur shakllanishiga erishiladi. Bu esa, o'z navbatida, ta'lim sifati va samaradorligini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxat:

1. Spencer, L.M., & Spencer, S.M. (1993). *Competence at Work: Models for Superior Performance*. New York: John Wiley & Sons. [1]
2. Karimov, U. (2022). *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: O'zMU nashriyoti. [2]
3. Xolmurodova, N. (2021). "Pedagogik kompetensiyalar tizimi va ularni baholash". *Ta'lim va innovatsiyalar jurnali*, №3, 44–49-bet. [3]
4. Nazarova, Z. (2023). "Soft skills va kasbiy tayyorgarlik integratsiyasi: yondashuvlar va tajribalar". *Pedagogik mahorat*, №2, 12–19-bet. [4]
5. UNESCO. (2016). *Education for People and Planet: Creating Sustainable Futures for All. Global Education Monitoring Report*. Paris: UNESCO. [5]

6. World Economic Forum. (2020). The Future of Jobs Report. Geneva: WEF Publications. [6]
7. G'ulomov, S. va boshq. (2021). Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
8. Rasulov, R. (2020). "Kasbiy kompetensiya va yumshoq ko'nikmalarning uzviyligi". Oliy ta'lim muammolari, №4, 37–41-bet.